

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 31 и член 64 став 1 точка 22 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр. 3/2002, 51/2003, 85/2003, 40/2004, 61/2005 и 129/2006) и член 71 став 8 и член 72 став 3 од Законот за банките („Службен весник на РМ“ бр. 67/2007), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

ОДЛУКА за лимитите на изложеноста („Службен весник на РМ“ бр. 31/2008)

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа Одлука се пропишуваат:

- опфатот на вкупната изложеност на банката кон поединечно лице;
- начинот на утврдување лимити на изложеноста на банката;
- начинот на утврдување лимити на вложувањата во нефинансиски институции од страна на банката;
- интерните системи за следење на изложеностите и вложувањата;
- лимитите на изложеноста и лимитите на вложувањата во нефинансиски институции на консолидирана основа;
- содржината, начинот и роковите за известување на Народната банка на Република Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка).

II. ОПФАТ НА ИЗЛОЖЕНОСТА НА БАНКАТА КОН ПОЕДИНЕЧНО ЛИЦЕ

2. Изложеноста на банката кон поединечно лице ги опфаќа вкупните билансни и вонбилансни побарувања на банката од тоа лице, вложувањата во хартии од вредност издадени од тоа лице и капиталните вложувања во тоа лице (во понатамошниот текст: вкупната изложеност).

Вкупната изложеност кон поединечно лице претставува збир на:

- изложеноста на банката кон поединечно лице која произлегува од портфолиото на банкарските активности и
- изложеноста на банката кон поединечно лице која произлегува од портфолиото за тргувањето.

3. По исклучок на точка 2 од оваа Одлука, вкупната изложеност кон поединечно лице не вклучува:

- во случај на порамнување на девизните трансакции, изложеноста настаната во период не подолг од 48 часа по извршеното плаќање;

- во случај на порамнување на трансакциите на купување или продажба на хартии од вредност, изложеноста настаната во период не подолг од три работни дена по денот на плаќањето или по денот на испораката на хартиите од вредност, во зависност од тоа што се случило порано.

Во утврдувањето на вкупната изложеност кон поединечно лице не се вклучуваат и позициите кои, согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, претставуваат одбитни ставки од сопствените средства на банката.

4. Изложеноста на банката кон поединечно лице, која произлегува од портфолиото на банкарските активности, ги вклучува сите активни билансни и вонбилансни побарувања од тоа лице кои, согласно со Одлуката за управување со кредитниот ризик се сметаат за изложеност на кредитен ризик (во понатамошниот текст: изложеност на кредитен ризик).

Активните билансни и вонбилансни побарувања од став 1 од оваа точка се искажуваат во нето-износ, со користење на сметководствените стандарди пропишани согласно со Законот за банките и подзаконските акти донесени врз основа на тој Закон, како разлика меѓу нивната сметководствена вредност и соодветниот износ на исправка на вредноста, односно посебната резерва, акумулирана амортизација и ефектите од промената на објективната вредност.

5. Изложеноста на банката кон поединечно лице која произлегува од портфолиото за тргување (во понатамошниот текст: изложеност на пазарен ризик) претставува збир на следниве позиции:

- разлика помеѓу долготата и кратката позиција во сите инструменти издадени од страна на поединечното лице, само доколку оваа разлика има позитивна вредност;
- нето-позиција на банката во сопственички хартии од вредност или должнички инструменти издадени од поединечното лице, чија емисија ја гарантира банката;
- позиции поврзани со трансакции и договори со поединечното лице кои банката ја изложуваат на ризик од порамнување/испораката и ризик од другата договорна страна.

Банката ги утврдува позициите од став 1 од оваа точка согласно со одредбите на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

6. Голема изложеност кон поединечно лице претставува вкупна изложеност еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката утврдени согласно со точка 9 став 1 од оваа Одлука.

Доколку големата изложеност кон поединечно лице вклучува само изложеност на кредитен ризик, сопствените средства на банката се утврдуваат согласно со точка 9 став 2 од оваа Одлука.

7. Банката го вклучува износот на одбитните ставки од точка 18 од оваа Одлука во утврдувањето на износот на големата изложеност.

8. Под поединечно лице, според оваа Одлука, се подразбира клиент на банката, вклучувајќи и акционер и лице со посебни права и одговорности на

банката, и сите правни и физички лица кои согласно со Законот за банките и подзаконските акти донесени врз основа на тој Закон, се сметаат за лица поврзани со тој клиент, акционер или лице со посебни права и одговорности.

9. За утврдување и следење на лимитите од оваа Одлука, сопствените средства на банката се утврдуваат согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

По исклучок на став 1 од оваа точка, доколку вкупната изложеност кон поединечно лице вклучува само изложеност на кредитен ризик, сопствените средства на банката претставуваат збир на основниот капитал и дополнителниот капитал I, намален за одбитните ставки од основниот капитал и дополнителниот капитал I, односно сопствените средства не го вклучуваат износот на дополнителниот капитал II.

10. За потребите на оваа Одлука, капиталните делови во нефинансиски институции не ги вклучуваат капиталните делови во друштва за помошни услуги на банка.

III. ЛИМИТИ НА ИЗЛОЖЕНОСТ

11. Вкупната изложеност кон поединечно лице не смее да надмине 25% од сопствените средства на банката.

12. Вкупната изложеност кон подружница на банка не смее да надмине 10% од сопствените средства на банката.

13. Вкупната изложеност кон поединечно лице кое е акционер со квалификувано учество во банката не смее да надмине 10% од сопствените средства на банката.

14. Вкупната изложеност кон поединечно лице кое е лице со посебни права и одговорности во банката, не смее да надмине 3% од сопствените средства на банката.

Во утврдувањето и следењето на лимитот од став 1 од оваа точка не се вклучува изложноста на банката кон акционерот кој го назначил тоа лице со посебни права и одговорности за негов претставник во органите на банката. Вкупната изложеност кон лицето со посебни права и одговорности и акционерот кој го назначил за негов претставник во органите на банката, не смее да го надмине лимитот од точка 13 од оваа Одлука.

15. Износот на вкупната изложеност кон лицата од точките 12, 13 и 14 од оваа Одлука, не смее да надмине 65% од сопствените средства на банката.

16. Вкупниот износ на големи изложености не смее да го надмине осумкратниот износ на сопствените средства на банката.

При утврдување на лимитот од став 1 од оваа точка, вкупниот износ на големи изложености се намалува за износот на одбитни ставки од точка 18 од оваа Одлука.

17. Во случаите кога вкупната изложеност и големата изложеност на банката кон поединечно лице вклучува само изложеност на кредитен ризик,

лимитите од точките 11, 12, 13, 14, 15 и 16 од оваа Одлука се пресметуваат како однос помеѓу изложеноста на кредитен ризик и сопствените средства утврдени согласно со точка 9 став 2 од оваа Одлука.

18. При утврдување и следење на лимитите на изложеност од точките 11, 12, 13, 14 и 15 од оваа Одлука, банката може да ги исклучи следниве позиции, кои се сметаат како одбитни ставки од вкупната изложеност кон поединечно лице:

а) Изложености обезбедени со паричен депозит и парични средства во депо, до износот на паричниот депозит, односно на паричните средства во депо, при што е потребно да бидат истовремено исполнети следниве услови:

- рокот на достасување на паричниот депозит е еднаков или поголем од рокот на достасување назначен во договорот за изложеност, односно паричните средства во депо можат да се повлечат само под услов изложеноста на банката да биде целосно затворена,
- постои писмен документ со кој се потврдува намената на депозитот, односно на паричните средства во депо, како средство за обезбедување на изложеноста на банката,
- во случај на активирање на обезбедувањето, банката е единствен корисник на депозитот, односно на паричните средства во депо и
- активирањето на обезбедувањето да настане во услови кога клиентот не ги исполнува своите обврски кои произлегуваат од договорот за изложеност.

Како паричен депозит се сметаат и сертификатите на депозитите издадени од банката.

б) Изложености кон Народната банка и изложености обезбедени со хартии од вредност издадени од Народната банка;

в) Изложености кон Република Македонија и изложености обезбедени со неотповикливи, безусловни гаранции кои се платливи на првиот писмен повик и хартии од вредност издадени од Република Македонија;

г) Изложености кон Европската централна банка и кон владите и централните банки на земјите-членки на Европската унија, Швајцарија, Канада, Јапонија, Австралија, Норвешка и САД и изложености обезбедени со неотповикливи, безусловни гаранции кои се платливи на првиот писмен повик и хартии од вредност издадени од Европската централна банка и од владите на овие земји или нивните централни банки;

д) Изложености кон мултилатерални развојни банки, дефинирани согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот и изложености обезбедени со неотповикливи, безусловни гаранции и хартии од вредност издадени од овие банки;

ѓ) Изложености кои се обезбедени со хартии од вредност кои ги исполнуваат следниве услови:

- се вреднуваат на дневна основа, согласно со нивната пазарна вредност,
- нивната пазарна вредност ја надминува вредноста на изложеноста која се обезбедува, и тоа: за 50% - во случај на должнички инструменти издадени од првокласни банки, дефинирани согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот; за 150% -

во случај на акции и за 100% - во случај на сите останати хартии од вредност,

- со нив се тргува на берзата или на друг регулиран пазар на кој ќе може во секој момент да се провери нивната пазарна вредност, со цел да се утврди исполнувањето на условот од алинеја 2 од оваа потточка,
- рокот на достасување на должничките хартии од вредност е еднаков или поголем од рокот на достасување назначен во договорот за изложеноста која се обезбедува и
- не се дел од сопствените средства на банката;

е) Изложености обезбедени со неотповикливи безусловни гаранции издадени од првокласни банки, дефинирани согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

Изложеностите од став 1 на оваа потточка се сметаат за изложености кон првокласната банка којашто ја издала неотповикливата безусловна гаранција.

ж) Вонбилансни позиции за кои, согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, е утврден фактор на конверзија од 0%;

з) Вонбилансни позиции за кои, согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, е утврден фактор на конверзија од 20%, но само во износ до 50% од вредноста на овие вонбилансни позиции.

При утврдувањето и следењето на лимитите на изложеност кон првокласни банки, банката вклучува 20% од изложеноста на кредитен ризик кон поединечна банка. Во изложеноста кон првокласна банка се вклучуваат и изложеностите од став 1 потточка е) од оваа точка.

Банката може да ја утврди изложеноста кон првокласни банки согласно со став 2 од оваа точка, само доколку позициите не се дел од износот на сопствените средства на тие банки.

19. Банката е должна постојано да ги почитува лимитите на изложеност од оваа глава.

20. По исклучок на точка 19, банката може да ги надмине лимитите на изложеност од оваа глава во следните случаи:

- надминувањето е настанато како резултат на спојување и присоединување на две правни лица;
- надминувањето е резултат на причини врз кои банката не можела или не може да влијае;
- надминувањето е резултат на изложеноста на пазарен ризик.

21. Во случаите од точка 20 алинеи 1 и 2 од оваа Одлука, банката е должна во рок од пет работни дена по настанатото надминување, да достави до Народната банка писмено образложение, наведувајќи ги причините за оствареното надминување и мерките кои ги презема за сведување во рамките на пропишаните лимити.

Банката не смее да го зголемува оствареното надминување од точка 20 алинеи 1 и 2 од оваа Одлука.

Народната банка може да ѝ наложи на банката да се сведе во рамките на пропишаните лимити на изложеност во определен временски рок, со определување мерки за таа цел.

22. Банката може да го оствари надминувањето од точка 20 алинеја 3 од оваа Одлука, доколку истовремено се исполнети следниве услови:

- доколку надминувањето е единствено резултат на повисок износ на изложеност на пазарен ризик, односно ако изложеноста на банката на кредитен ризик кон поединечно лице не ги надминува лимитите на изложеност;
- доколку банката располага со соодветен износ на потребен капитал за покривање на надминувањето на лимитите на изложеност, утврден согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- доколку изложеноста на пазарен ризик кон поединечно лице кај кое надминувањето на лимитите на изложеност трае десет дена или помалку, не надминува 500% од сопствените средства на банката, утврдени согласно со точка 9 став 1 од оваа Одлука;
- доколку надминувањето на изложеноста на пазарен ризик кон поединечно лице кое трае повеќе од десет дена, не надминува 600% од сопствените средства на банката, утврдени согласно со точка 9 став 1 од оваа Одлука.

Банката не смее да презема активности кои значат избегнување на обврската за издвојување и располагање со капиталот потребен за покривање на надминувањето на лимитите на изложеност, преку привремен пренос на конкретната изложеност на друго лице или преку преземање нереални трансакции со кои се врши затворање на надминувањето и повторно креирање изложеност, по завршување на извештајниот период од точка 38 од оваа Одлука.

Банката е должна да располага со соодветен систем кој ќе оневозможи трансфер на изложеноста од став 2 на оваа точка. Доколку банката направи вакви трансфери, должна е наредниот ден да ја извести Народната банка.

IV. ЛИМИТИ НА ВЛОЖУВАЊАТА ВО НЕФИНАНСИСКИ ИНСТИТУЦИИ

23. Поединечен капитален дел на банката во нефинансиска институција не смее да надмине 15% од сопствените средства на банката.

Агрегатниот износ на капитални делови во нефинансиски институции не смее да надмине 30% од сопствените средства на банката.

За утврдување и следење на лимитите од став 1 и 2 од оваа точка, сопствените средства се утврдуваат согласно со точка 9 став 2 од оваа Одлука.

24. Банката не смее да остварува контрола во нефинансиски институции.

25. При утврдување и следење на лимитите на вложувања од точка 23 од оваа Одлука, банката не ги вклучува следниве позиции, кои се сметаат како одбитни ставки:

- капитални делови стекнати врз основа на ненаплатени побарувања, само во првите три години од нивното стекнување;
- капитални делови стекнати преку гарантирање емисија на акции на нефинансиска институција;
- капитални делови стекнати кога банката настапува во име на свој клиент, при вршење инвестициски услуги за тој клиент;
- капитални делови стекнати заради тргување.

26. Банката е должна постојано да ги почитува лимитите и ограничувањата пропишани во оваа глава.

27. По исклучок на точка 26 од оваа Одлука, банката може да ги надмине лимитите на вложувања од точка 23 од оваа Одлука доколку целиот износ на надминување е покриен со соодветен износ на сопствени средства, односно доколку износот на надминувањето претставува одбитна ставка од сопствените средства на банката.

Доколку банката надмине еден од лимитите од точка 23 од оваа Одлука, како одбитна ставка се зема износот на надминувањето на лимитот. Доколку банката ги надмине и двата наведени лимити, како одбитна ставка се зема поголемиот износ од надминувањата на двата лимити.

V. ИНТЕРНИ СИСТЕМИ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ИЗЛОЖЕНОСТИТЕ И ВЛОЖУВАЊАТА

28. Банката е должна да има:

- процедури за следење на изложеноста кон поединечно лице, вклучувајќи и следење на вложувањата во нефинансиски институции;
- соодветен информациски систем за навремено идентификување и следење на големите изложености и на поврзаноста на клиентите помеѓу себе и на лицата поврзани со банката;
- интерни лимити на изложеност кон одделни клиенти, на поединечна основа и со поврзаните лица;
- системи за следење на почитувањето на законски пропишаните лимити на изложеност и на воспоставените интерни лимити;
- систем на навремено известување на органите на банката за почитувањето на воспоставените лимити и евентуалното надминување, кој ќе овозможи навремено преземање соодветни мерки од страна на соодветните органи на банката, во зависност од активностите кои ги вршат согласно со Законот за банките, подзаконските акти донесени врз основа на тој Закон и интерните акти на банката.

29. Најдоцна до 31 јануари секоја година, лицата со посебни права и одговорности и акционерите со квалификувано учество во банката, по извршениот увид во списокот на акционери и кредитокорисници на банката, пополнуваат изјава во која ќе ги наведат клиентите на банката кои, согласно со Законот за банките и подзаконските акти донесени врз основа на тој Закон, се сметаат за поврзани со нив.

30. Лице со посебни права и одговорности на кое му се одобрува изложеност, или кое е поврзано со лицето на кое му се одобрува изложеност, не смее да учествува во донесувањето одлука за одобрување на изложеноста.

31. Банката има обврска да води и постојано да го ажурира списокот на лицата со посебни права и одговорности и акционери со квалификувано учество и клиентите на банката поврзани со нив.

32. Банката не смее да одобри изложеност на нов клиент без да обезбеди документација за неговата сопственичка структура и за составот на неговите органи на надзор и управување и без да ги изврши неопходните проверки за поврзаноста на новиот клиент со останатите клиенти на банката, нејзините акционери и лицата со посебни права и одговорности.

Банката е должна постојано да ја ажурира документацијата за сопственичката структура и составот на органите на управување на постојните клиенти на банката.

33. Секое стекнување капитални делови во поединечно лице или купување хартии од вредност издадени од поединечно лице, освен од Народната банка и од Република Македонија, кое е еднакво или поголемо од 5% од сопствените средства на банката, како и секоја голема изложеност на поединечно лице, се одобрува со одлука на Надзорниот одбор на банката.

Одлука на Надзорниот одбор е потребна и при секое зголемување, со кое вкупната изложеност кон поединечно лице достигнува или надминува 15% и 20% од сопствените средства на банката.

Во случаите кога изложеноста кон поединечно лице ги надминува ограничувањата од став 1 и 2 од оваа точка, како резултат на намалување на сопствените средства на банката, Надзорниот одбор на банката е должен да ја донесе соодветната одлука во рок не подолг од еден месец по оствареното надминување.

VI. ЛИМИТИ НА ИЗЛОЖЕНОСТА И ЛИМИТИ НА ВЛОЖУВАЊАТА ВО НЕФИНАНСИСКИ ИНСТИТУЦИИ НА КОНСОЛИДИРАНА ОСНОВА

34. Банкарската група, дефинирана согласно со Законот за банките, е должна да ги почитува лимитите пропишани со оваа Одлука кои се однесуваат на поединечна банка.

35. Вкупната изложеност, изложеноста на кредитен ризик, изложеноста на пазарен ризик и големата изложеноста кон поединечно лице на консолидирана основа претставува збир на соодветните изложености на одделните лица во банкарската група кон тоа поединечно лице.

Капиталниот дел во нефинансиската институција и агрегираниот износ на капитални делови во нефинансиските институции на консолидирана основа се добива како збир на соодветните капитални делови во нефинансиските институции на одделните лица во банкарската група.

36. Износот на сопствените средства на консолидирана основа се утврдува согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

При утврдувањето и следењето на лимитите од оваа Одлука на консолидирана основа, се имаат предвид одредбите од точка 9 од оваа Одлука.

VII. СОДРЖИНА, НАЧИН И РОКОВИ НА ИЗВЕШТУВАЊЕ НА НАРОДНАТА БАНКА

37. Банката е должна да составува извештај за спроведувањето на оваа Одлука, кој ќе содржи податоци за:

- големата изложеност кон поединечно лице, со податоци за износот на изложеност на кредитен ризик и износот на изложеност на пазарен ризик;
- вкупниот износ на големи изложености, со податоци за вкупниот износ на изложеност на кредитен ризик и вкупниот износ на изложеност на пазарен ризик;
- вкупната изложеност кон лицата поврзани со банката, со податоци за износот на изложеност на кредитен ризик и износот на изложеност на пазарен ризик;
- износот на одбитни ставки од вкупната изложеност кон поединечно лице;
- износот на надминување на лимитите на изложеност на начин пропишан со оваа Одлука и времетрањето на надминувањето;
- износот на капиталниот дел во нефинансиската институција;
- агрегиран износ на капиталните делови во нефинансиските институции;
- износот на одбитните ставки од вложувањата во нефинансискиот институции;
- износот на надминувањето на лимитите на вложувањата, на начин пропишан со оваа Одлука и времетрањето на надминувањето.

38. Банката го составува извештајот од точка 37 од оваа Одлука според сметководствената состојба на 31 март, 30 јуни, 30 септември и 31 декември и го доставува до Народната банка.

Рокот за доставување на извештајот со состојба на 31 декември е пет работни дена по истекот на рокот за доставување на неревидираниот годишен финансиски извештај.

Рокот за доставување на извештајот со состојба на 31 март, 30 јуни и 30 септември е петнаесет работни дена по истекот на периодот за кој се доставува извештајот.

По исклучок на став 1 од оваа точка, банката којашто е предмет на консолидирана супервизија е должна да достави извештај за лимитите на изложеноста и лимитите на вложувањата во нефинансиските институции на консолидирана основа, според сметководствената состојба на 30 јуни и 31 декември, во рок од 30 дена по истекот на роковите од став 2 и 3 од оваа точка, предвидени за доставување на извештајот за лимитите на изложеноста и лимитите на вложувањата на индивидуална основа.

39. На посебно барање на Народната банка, банката е должна да изготви извештај со состојба на друг ден и во друг рок кој е различен од состојбата и роковите наведени во точка 38 од оваа Одлука.

40. Банката е должна да го изготви првиот извештај од точка 37 од оваа Одлука со состојба на 30.06.2008 година и да го достави до Народната банка најдоцна до рокот утврден во точка 38 од оваа Одлука.

41. Банката е должна да ги достави изјавите од точка 29 од оваа Одлука најдоцна до 10 февруари секоја година.

42. Гувернерот на Народната банка ги пропишува упатството за спроведувањето на оваа Одлука.

VIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

43. Одредбите од оваа Одлука што се однесуваат на банките соодветно се применуваат и на филијалите на странските банки и на штедилниците, во согласност со Законот за банките и подзаконските акти донесени врз основа на тој Закон.

За утврдување на лимитите на изложеноста на филијала на странска банка, како сопствени средства се смета депозитот со кој филијалата е должна да располага, согласно со Законот за банките.

44. Оваа Одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на РМ“, а ќе почне да се применува од 30.06.2008 година.

Со отпочнувањето со примена на оваа Одлука, престанува да важи Одлуката за лимити за кредитна изложеност на банка („Службен весник на РМ“ бр. 1/2004 - пречистен текст).

О.бр. 02-15/П-4/2008
28 февруари 2008 година
Скопје

м-р Петар Гошев
гувернер и
претседател
на Советот на Народната банка
на Република Македонија